

Dvärgbandmask kan förvandla barnens sm

Rävens dvärgbandmask kan ge upphov till svår sjukdom. I områden där parasiten är vanlig undviker människor att äta svamp och bär i skogen. Skulle dvärgbandmasken introduceras i Sverige måste svenskarna också förhålla sig på ett nytt sätt till naturen. Ett värre hot än själva sjukdomsrisk, tror Carl Reinhold Bråkenhielm, professor i livsåskådningsforskning.

Många rävar i Mellaneuropa bär på parasiten *Echinococcus multilocularis*, rävens dvärgbandmask. Det riktigt farliga med denna parasit är att människor också kan infekteras. Det kan exempelvis ske genom att man får i sig maskäggs via bär, svamp eller grönsaker.

Det är den vuxna parasiten som utöndrar äggen. Den lever i tarmen på företrädesvis rävar. Hundar, katter, varg, fjällräv och mårhund kan också hårbärera parasiten. Äggen är mikroskopiskt små och kan via avföringen fastna i pälsen på sin värd, eller på växter, bär och svamp och på så sätt infektera sorkar och smågnagare – och människor.

Hos gnagare och människa kan ett enda ägg utvecklas till mängder av små blåsmaskar. De kan sprids via blodomloppet till inre organ. I människan ger parasiten upphov till cystor i framförallt levern. Ofta upptäcks infektionen inte förrän efter många år. Den kan då ha orsakat allvarliga organskador och svåra sjukdomstillstånd som kräver livslång behandling.

Varningsskyltar

Blåsmaskarna utvecklas till vuxna bandmaskar när de hamnar i tarmen hos någon av sina huvudvärdar. Det kan till exempel ske genom att en räv äter upp inälvorna från en smittad gnagare.

– I Mellaneuropa där parasiten är vanlig bland rävarna finns ofta anslag som varnar folk för att äta bär och svamp, berättar

Foto: Niderlander/Dreamstime.com

Får vi in rävens dvärgbandmask i Sverige måste både barn och vuxna sluta äta vilda bär i naturen. Mikroskopiskt små maskäggs kan finnas på bären, de ger upphov till eccinococcus.

Dan Christensson, veterinär vid SVA.

Enligt Dan Christensson är kunskapen om masken relativt utbredd där den förekommer. Det gör människor försiktiga. I genomsnitt infekteras årligen tio på en miljon människor i områden med många smittade rävar.

– Med ett korrekt beteende är risken för att infekteras inte så stor. Men får vi in

smittan i Sverige måste vi lära oss att inte äta färska bär och svampar innan vi sköljt dem mycket noga. Och vem har med sig flera liter vatten på en skogspromenad? Barnens smultronstrå kan förvandlas till ett allvarligt hälsohot.

Carl Reinhold Bråkenhielm, professor och livsåskådningsforskare vid teologiska institutionen, Uppsala universitet, tror att

multronstrå till ett hälsohot

detta kan ge påtagliga effekter. För den svenska folksjälén och vår natursyn.

– Naturen har snudd på utvecklats till religion för svenska folket, säger Carl Reinhold Bråkenhielm.

Han förtydligar:

– Vi svenskar idealiserar naturen. Den symboliserar det goda. Där hittar många en känsla av mening och av att vara en del av ett större sammanhang.

Besjälad natur

Stöd för dessa påståenden finns bland annat i de intervjuundersökningar som genomförts vid teologiska institutionen i Uppsala. 85 procent av ett representativt urval av svenskar instämmer helt eller delvis i påståendet: ”Balansen i naturen är ömtålig och rubbas lätt av mänsklig påverkan.” 45 procent instämmer helt eller delvis i påståendet ”Naturen är besjälad av en kraft som genomströmmar allt levande.”

Detta framgår av en studie som genomfördes under 2006, då 503 slumpmässigt utvalda svenskar mellan 18–74 år fick ta ställning till ett antal påståenden om natur och miljö.

– Evolutionsteorierna tycks inte alls ha fått genomslag i svenskarnas medvetande. I stället uppfattas förändringar i naturen som negativa avvikelser från en naturlig ordning.

Det här menar Carl Reinhold är ett religiöst förhållningssätt, med rötter i den natursyn som utvecklades av antikens filosofer. Och förvaltades av Linné.

I sin avhandling *Curiositas naturalis* – Om undran inför naturen, skriver Linné: ”Den höge Skaparens makt varsebliver vi visserligen i de minsta hans verk, men om vi med varandra jämför alla hans verk, skall därav framgå ett helt, vari ett sådant samband förefinnes mellan samliga delarna, att om en enda av dem vore bort, det hela ej skulle kunna äga bestånd.”

– I själva verket pågår i naturen en ständig kamp om knappa resurser. Den

är i verkligheten inte den trygga tillflykt vi gärna vill tro. Bandmaskar, fågelinfluensa och tsunamis är exempel på fenomen som kan tydliggöra det. Säkert med en ökad otrygghet som följd. Det kan bli rejält smärtsamt för många, tror Carl Reinhold Bråkenhielm.

Rävens dvärgbandmask har ännu inte påträffats i Sverige. Den har under lång tid funnits i alregionen och Karpaterna. Sedan 1980-talet har den börjat breda ut sig i Europa, från alperna upp genom Tyskland till Danmark och via Karpaterna och Polen mot Baltikum och Ryssland.

– Enligt det EU-gemensamma rapportsystemet finns det 900 fall där människor infekterats under perioden 1900–1980. Perioden 1981–2000 finns 550 kända sjukdomsfall bland människor, säger Dan Christensson.

Spridning via jakt

Smittan kan även överföras till människor via hundar och katter. Exempelvis om hunden eller katten tuggat i sig en smittad död sork. Det är en av anledningarna till att det är så viktigt att hundar och katter avmaskas efter en utlandsresa.

– Avmaskning är ett effektivt sätt att ta död på masken, säger Dan Christensson.

Jakthundar som förs mellan olika platser i Europa kan bidra till att rävens dvärgbandmask får en ökad spridning. SVA övervakar löpande förekomsten bland svenska rävar, genom analyser på avföring och tarmar från i genomsnitt 300 rävar per år.

– Problemet är att få in rävarna. Vi är beroende av hjälp från jägare och får lätt in material från södra Sverige. Det är svårare att få in material från andra delar av Sverige, säger Dan Christensson.

My Laurell,
vetenskapsjournalist

FAKTA – dvärgbandmask

Det finns flera typer av parasitiska bandmaskar. Rävens dvärgbandmask, *Echinococcus multilocularis*, utgör det största hotet mot människors hälsa. Räv är huvudvärd för denna parasit, alternativa huvudvärdar är hund, katt, varg, fjällräv och mårhund. Den har ännu inte påträffats i Sverige, men kan få en snabb spridning eftersom det finns förhållandevis många rävar i landet.

Alla hunddjur kan vara huvudvärdar för hundjurens dvärgbandmask, *Echinococcus granulosus*. Även den kan smitta människa, men ger som regel inte upphov till en lika allvarlig sjukdomsbild som rävens dvärgbandmask. Hundjurens dvärgbandmask påträffades i Lappland under 1960-talet, bland renar och rendrivande hundar. Då bekämpades den genom avmaskning och utslaktning av smittade djur.

Dvärgbandmaskarnas ägg kan övervintra i marken. I områden där de förekommer bör fallfrukt, bär och svamp kokas, stekas eller sköljas noga innan de äts. Det är också viktigt att tvätta händerna noga när man varit ute i skog och mark.

Läs mer på
SVAs webbplats; www.sva.se

Carl Reinhold Bråkenhielm

Foto: My Laurell